

शास्त्री-शिक्षाशास्त्री (बी. ए. बी. एड.) तृतीयवर्षस्य पाठ्यक्रमः

अङ्काः - 900 + 200 = 1100

पत्रसंख्या	सैद्धान्तिक विषयाः	योगः
आधारपाठ्यक्रमः (Foundation course)		
1	आधारपाठ्यक्रमः	100
शास्त्रखण्डः (B.A. Part)		
2	अनिवार्यसंस्कृतव्याकरणम्	100
3	अनिवार्यसंस्कृतवाङ्मयम्	100
शास्त्रीयविषयः		
4	शास्त्रम्	100
5	शास्त्रम्	100
आधुनिकविषयः		
6	आधुनिकविषयः - (किमप्येकम्) <ul style="list-style-type: none"> ➤ हिन्दीसाहित्यम् ➤ अङ्ग्रेजीसाहित्यम् ➤ योगः ➤ संगणकम् ➤ सङ्गीतगायनम् ➤ कर्मकाण्ड-पौरोहित्यम् ➤ इतिहासम् ➤ राजनीतिशास्त्रम् ➤ समाजशास्त्रम् ➤ अर्थशास्त्रम् 	100
7	आधुनिकविषयः - (किमप्येकम्) <ul style="list-style-type: none"> ➤ हिन्दीसाहित्यम् ➤ अङ्ग्रेजीसाहित्यम् ➤ योगः ➤ संगणकम् ➤ सङ्गीतगायनम् ➤ कर्मकाण्ड-पौरोहित्यम् ➤ इतिहासम् ➤ राजनीतिशास्त्रम् ➤ समाजशास्त्रम् ➤ अर्थशास्त्रम् 	100

348214401

[Signature]
06.06.2022

शिक्षाशास्त्रखण्डः ((B.Ed.. Part))		
8	शिक्षाशास्त्रम् (शैक्षिकप्रबन्धन संघटनं प्रशासनञ्च)	100
9	शिक्षाशास्त्रम् (सूचनासंप्रेषणशैक्षिकप्रविधिश्च)	100

तृतीयवर्षस्य प्रायोगिककार्यविवरणम्

प्रशिक्षुता सूचनासंप्रेषणप्रविधिः भाषाकार्याणि च		200 अङ्काः
1	प्रशिक्षुता चत्वारः सप्ताहः (क्षेत्रनिष्ठकार्याणि) विद्यालयावबोधः प्रतिवेदनप्रस्तुतिः विद्यालयभवनाकृतिचित्रे विवरणोल्लेखनम् निर्धारितविद्यालयावबोधप्रपत्रपूरणम्	50 25 अङ्काः 25 अङ्काः 25 अङ्काः
2	1. प्राविधिकशिक्षणोपकरणनिर्माणम् 2. सूक्ष्मपाठाः 3. सूक्ष्मपाठानां समीक्षणम् 4. M.S. Word, PPT, PDF, Picture इत्येतेषां व्यवहारिकोपयोगाभिज्ञानम् 5. प्रायोगिकरूपेण विकीपीडिया इत्यस्मै योगदानम्	15 अङ्काः 15 अङ्काः 15 अङ्काः 15 अङ्काः 15 अङ्काः
3	प्रायोगिकशिक्षामनोविज्ञानम् – (बुद्धिपरीक्षणम् अभिवृत्तिपरीक्षणञ्च) 1. अभिलेखः वैयक्तिकबुद्धिपरीक्षणम् सामूहिकबुद्धिपरीक्षणम् अभिवृत्तिपरीक्षणम् 2. वाक्परीक्षा	50 60 अङ्काः (20 अङ्काः) (20 अङ्काः) (20 अङ्काः) 40 अङ्काः

34/8214422

04.08.2022

कक्षा- शास्त्री / बी.ए. विशिष्ट संस्कृत (बी.ए.संस्कृत ऑनर्स) / शास्त्रिशिक्षाशास्त्री(बी.ए.बी.एड.) तृतीयवर्षम्

विषयः - अनिवार्यसंस्कृतव्याकरणम्

प्रश्नपत्रक्रमाङ्कः -द्वितीय

		पूर्णाङ्कः 100	
		नियमितच्छात्राणाङ्के	स्वाध्यायिच्छात्राणाङ्के
एककः 1	लघुसिद्धान्तकौमुदी -हलन्तपुल्लिङ्ग प्रकरणतः अव्ययप्रकरणं यावत् ।	16	20
एककः 2	लघुसिद्धान्तकौमुदी कृदन्तप्रकरणम्	16	20
एककः 3	लघुसिद्धान्तकौमुदी तद्धितप्रकरणम्	16	20
एककः 4	लघुसिद्धान्तकौमुदी- स्त्रीप्रत्ययप्रकरणम् । प्रत्ययप्रयोगः - क्त, क्तवन्तु, शतृ, शानच्, तुमुन्, तव्यत्, अनीयर्, क्त्वा, ल्यप् ।	16	20
एककः 5	पत्रलेखनम्, कथालेखनम् ।	16	20
आन्तरिकमूल्याङ्कनम् (केवलं नियमितच्छात्राणां कृते)		20	-----
		100	100

अनुशंसितग्रन्थौ -

1. प्रौढरचनानुवाद कौमुदी - डॉ. कपिलदेवद्विवेदी
  2. लघुसिद्धान्तकौमुदी - वरदराजाचार्य
- प्राप्तिस्थानम्- चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम् वाराणसी

निर्देशः - प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नपत्ररचना भवेत् -

नियमितच्छात्राणां कृते		स्वाध्यायिच्छात्राणां कृते	
1	बहुविकल्पीयप्रश्नाः 5 x 2 = 10	1	बहुविकल्पीयप्रश्नाः 5 x 2 = 10
2	लघुनरीयप्रश्नाः 5 x 4 = 20	2	लघुनरीयप्रश्नाः 5 x 6 = 30
3	दीर्घानरीयप्रश्नाः 5 x 10 = 50	3	दीर्घानरीयप्रश्नाः 5 x 12 = 60
आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 20		-----	
100		100	

3/11/2019

06.06.2019

स्वातंत्र्यसंग्रहणम् 2019-20

कक्षा शास्त्री/ बी.ए. विशिष्ट संस्कृत (बी.ए. संस्कृत ऑनर्स)/ शास्त्रशिक्षाशास्त्री(बी.ए.बी.एड.) तृतीयवर्षम्

विषयः - अनिवार्यसंस्कृतवाक्यायम्

प्रश्नपत्रक्रमाङ्कः - तृतीय

		पूर्णाङ्कः 100	
		नियमितच्छात्राणाङ्कः	स्वाध्यायिच्छात्राणाङ्कः
एककः 1	दर्शनशास्त्रपरिचयः (अस्तिकनास्तिकदर्शनानि च)	16	20
एककः 2	काव्यशास्त्रसम्प्रदाय परिचयः	16	20
एककः 3	गद्यचम्पूकाव्ययोः परिचयः (दशकुमारचरितम्, कादम्बरी, शिवराजविजयः, नलचम्पू, रामायणचम्पू)	16	20
एककः 4	भरतनाट्यशास्त्रपरिचयः - नाट्योत्पत्तिः, नाट्यस्वरूपम्, नाट्यमण्डपाः रङ्गपीठम्, रङ्ग शीर्षः, मत्तवारिणी, वृत्तयः, रसस्वरूपं भेदाश्च ।	16	20
एककः 5	अलङ्कारपरिचयः - (अनुप्रास-श्लेष-यमक-उपमा-उत्प्रेक्षा-विभावना-रूपक-निदर्शना-अतिशयोक्ति-दीपक-अपह्नुति-व्यतिरेक-संकर-संस्पृष्टि अलङ्काराः ।) छन्दोज्ञानम् - (अनुष्टुप् - आर्या - उपजाति- इन्द्रवज्रा - उपेन्द्रवज्रा - वसन्ततिलका - वंशस्थ, स्रगविणी - द्रुतविलम्बित - मालिनी- शिखारिणी - मन्दाक्रान्ता - शार्दूलविक्रीडित- स्रग्धरा छन्दांसि	16	20
आन्तरिकमूल्याङ्कनम् (केवलं नियमितच्छात्राणां कृते)		20	-----
		100	100

अनुशंसितग्रन्थाः

- 1 नाट्यशास्त्रम् - भरतमुनि
  - 2 भारतीय दर्शन - बलदेव उपाध्याय
  - 3 संस्कृत साहित्य का समीक्षात्मक इतिहास - डॉ. कपिलदेवद्विवेदी
  - 4 संस्कृतसाहित्यविमर्श :- द्विजेन्द्रनाथशास्त्री
  - 5 छन्दोमञ्जरी - गङ्गानाथ झा
  - 6 छन्दोलङ्कारसौरभम् - अभिराजराजेन्द्र मिश्रः
- संस्कृतसाहित्येतिहासः - आचार्यलोकमणिदाहलः
प्राप्तिस्थानम्- चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम् वाराणसी

निर्देशः - प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नपत्ररचना भवेत्

3/1/2019

Signature
06.06.2019

स्नातकअनिवार्यसंस्कृतम् 2019-20

नियमितच्छात्राणां कृते			स्वाध्यायिच्छात्राणां कृते		
1	बहुविकल्पीयप्रश्नाः	$5 \times 2 = 10$	1	बहुविकल्पीयप्रश्नाः	$5 \times 2 = 10$
2	लघूत्तरीयप्रश्नाः	$5 \times 4 = 20$	2	लघूत्तरीयप्रश्नाः	$5 \times 6 = 30$
3	दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	$5 \times 10 = 50$	3	दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	$5 \times 12 = 60$
आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		20	-----		
		100	-----		
			100		

उपाध्यायः

06.06.2022

कक्षा - शास्त्री-शिक्षाशास्त्री (बी.ए.बी.एड.) तृतीयवर्षम्

विषय: - शास्त्रम्

प्रश्नपत्रकमाङ्कः - चतुर्थः

पूर्णाङ्कः 100

एककः	विषयः	अङ्कः
एककः 1	अर्थसङ्ग्रहः (धर्मलक्षणम् भावना , वेदविभागानां सामान्यपरिचयः)	16
एककः 2	साङ्गकारिका (1-25)	16
एककः 3	साङ्गकारिका(26-30)	16
एककः 4	साङ्गकारिका (30-72)	16
एककः 5	अमरकोशतृतीयकाण्डम्	16
आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		20
		100

सितग्रन्थाः -

1. अर्थसंग्रहः - लौगाक्षिभास्करः
2. साङ्गकारिका - ईश्वरकृष्ण
3. अमरकोशः - अमरसिंहः प्राप्तिस्थानम् - चौखम्भाविद्याभवनवाराणसी उ.प्र.

भाजनम् -

निर्देशः - प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नपत्ररचना भवेत् -

नियमितच्छात्राणां कृते		
1	बहुविकल्पीयप्रश्नाः	5 x 2 = 10
2	लघुतरीयप्रश्नाः	5 x 4 = 20
3	दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	5 x 10 = 50
आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		20
		100

3418214177

06.06.2019

शास्त्रीशिक्षाशास्त्रीपाठ्यक्रमः 2019-20

कक्षा - शास्त्री-शिक्षाशास्त्री (बी.ए.बी.एड.) तृतीयवर्षम्

विषयः - काव्यम्

प्रश्नपत्रक्रमाङ्कः पञ्चमः पूर्णाङ्कः 100

एककः	विषयः	अङ्काः
एककः 1	शिशुपालवधम् (प्रथमसर्गः)	16
एककः 2	कुमारसम्भवम् (पञ्चमसर्गः)	16
एककः 3	किरातार्जुनीयम् (प्रथमसर्गः)	16
एककः 4	हर्षचरितम् (प्रथमोऽच्छ्वासः)	16
एककः 5	उपर्युक्तपाठ्यांशतः समीक्षात्मकप्रश्नः	16
आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		20
		100

शंसितग्रन्थाः -

1. कुमारसम्भवम् -कालिदास
  2. शिशुपालवधम् -माघः (संस्कृतहिन्दीव्याख्योपेतम्)
  3. हर्षचरितम् -बाणभट्टः (संस्कृतहिन्दीव्याख्योपेतम्)
  4. किरातार्जुनीयम् -भारविः (संस्कृतहिन्दीव्याख्योपेतम्)
- प्राप्तिस्थानम् -चौखम्भाविद्याभवनवाराणसी उ.प्र.

भेदाजन्म -

निर्देशः - प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नपत्ररचना भवेत् -

नियमितच्छात्राणां कृते	
1	बहुविकल्पीयप्रश्नाः 5 x 2 = 10
2	लघूत्तरीयप्रश्नाः 5 x 4 = 20
3	दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः 5 x 10 = 50
आन्तरिकमूल्याङ्कनम् 20	
100	

04/08/2019
06.06.2019

शास्त्रीशिक्षाशास्त्रीपाठ्यक्रमः 2019-20

कक्षा - शास्त्री-शिक्षाशास्त्री (बी.ए.बी.एड.) तृतीयवर्षम्

विषयः - शिक्षाशास्त्रम्

प्रश्नपत्रकमाङ्कः - अष्टमः

पूर्णाङ्कः 100

	शैक्षिकप्रबन्धनम् संघटनं प्रशासनञ्च	अङ्काः
एककः 1	<p>शैक्षिकप्रबन्धनम्</p> <ul style="list-style-type: none"> सम्प्रत्ययः आवश्यकता, उद्देश्यानि च शैक्षिकप्रबन्धनस्य सिद्धान्ताः समयसारिणी सम्प्रत्ययः महत्त्वं, प्रकाराः च, विद्यालयाधारिता समयसारिणी, कक्ष्याधारितासमयसारिणी, शिक्षकाधारिता समयसारिणी पाठ्यसहगामिक्रियाणाम् महत्त्वं प्रबन्धनम् च 	16
एककः 2	<p>शैक्षिकसङ्घटनं प्रशासनं च</p> <ul style="list-style-type: none"> सङ्घटनस्य प्रशासनस्य सम्प्रत्ययः शैक्षिकसङ्घटनस्य प्रशासनस्य च आवश्यकता, उद्देश्यानि, प्रकार्याणि च विद्यालयवातावरणस्य विशेषताः भारते शैक्षिकप्रशासनस्य च आवश्यकता, उद्देश्यानि, प्रकार्याणि च भारते शैक्षिकप्रशासनस्य संरचना 	16
एककः 3	<p>भौतिकसंसाधनानि</p> <ul style="list-style-type: none"> भौतिकसंसाधनानि विद्यालयभवन तत्पारूपप्रकाराश्च कक्ष्याकक्षः, पुस्तकालयः, प्रयोगशाला, कार्यालयः, शिक्षककक्षः, सङ्गणकप्रयोगशाला, क्रीडाङ्गणम्, छात्रावासः च विद्यालयोपकरणानि 	16
एककः 4	<p>मानवसंसाधनानि-</p> <ul style="list-style-type: none"> प्रधानाध्यापकः विशेषताः कर्तव्यानि, कार्यशैली, उत्तरदायित्वानि च प्रधानाध्यापक- शिक्षक- छात्र- अभिभावकानाम् मिथः सम्बन्धः अध्यापकाभिभावकसङ्घः 	16
एककः 5	<p>शैक्षिकप्रबन्धने नेतृत्वं, कक्षाप्रबन्धनञ्च</p> <ul style="list-style-type: none"> नेतृत्वस्य अर्थः प्रयोगश्च नेतृत्वस्य उपागमाः कक्षाप्रबन्धनं अर्थः, सम्प्रत्ययः कक्षाप्रबन्धने शिक्षकस्य भूमिका कक्षाप्रबन्धने उपयुक्त प्रविधयः 	16
आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		20

34182142101

J. D. D.
06.04.2022

आन्तरिकमूल्यांकनाय प्रायोगिकपरामर्शाः-

1. प्रारूपसमयसारिणीनिर्माणम्
2. विद्यालयोपकरणनिर्माणम्

अनुशंसित ग्रन्थाः -

1. मदनमोहन झा ; विद्यालयप्रबन्धनम्, श्रुतिप्रकाशनम्, पुरी
2. सन्तोष, मित्रलः ; फतेह सिंहः ; विद्यालयप्रशासनम् सङ्घटनञ्च (अनूदित ग्रन्थः) राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, नई दिल्ली
3. एल.के.ओड.; शैक्षिक प्रशासन राजस्थान हिन्दी ग्रन्थ अकादमी, जयपुर

विभाजनम्

शः - प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नपत्ररचना भवेत् -

नियमितच्छात्राणां कृते		
1	बहुविकल्पीयप्रश्नाः	5 x 2 = 10
2	लघूत्तरीयप्रश्नाः	5 x 4 = 20
3	दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	5 x 10 = 50
योगः		80
आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		20
महायोगः		100

34/8211421

[Signature]
06.06.2019

कक्षा - शास्त्री-शिक्षाशास्त्री (बी.ए.बी.एड.) तृतीयवर्षम्

विषयः - शिक्षाशास्त्रम्

प्रश्नपत्रक्रमाङ्कः - नवमः

पूर्णाङ्कः 100

एककः	सूचनासम्प्रेषणशैक्षिकप्राविधिश्च	अङ्काः
एककः 1	शैक्षिकप्रविधिः शिक्षणव्यूहाश्च	16
	<ul style="list-style-type: none"> • अर्थ उद्देश्यानि, क्षेत्रम्, उपयोगिता, शाखाः व्यवहारप्रविधिः अनुदेशनप्रविधिः, शिक्षण प्रविधिः च • उपागमाः यन्त्रांशोपागमः तन्त्रांशोपागमः प्रणाली- उपागमः, शिक्षणविधयः तत्प्रकाराश्च, शिक्षणप्रविधयः अर्थः, प्रकाराश्च • शिक्षणाधिगमप्रक्रियायाम् अध्यापकस्य भूमिका ज्ञानस्य विनियोजकः आदर्शः, सौविध्यकर्ता, सहाध्याययी च • शिक्षणव्यूहाः अर्थः, विशेषता, वर्गीकरणं च 	
एककः 2	सूचनासंप्रेषणम्	16
	<ul style="list-style-type: none"> • सूचना-अर्थः, प्रकृतिः, आवश्यकता, विशेषताश्च • सम्प्रेषणम्-अर्थः, प्रकृतिः, आवश्यकता, विशेषताश्च • सम्प्रेषणस्य सिद्धान्ताः, प्रक्रियाभेदाश्च • सम्प्रेषणे बाधाः तासां निवारणं च। • सम्प्रेषणे मुद्रित अमुद्रितमाध्यमानि, तन्त्रांशोपागमस्य अनुप्रयोगश्च 	
एककः 3	शिक्षणाधिगमे नवाचारः	16
	<ul style="list-style-type: none"> • अन्तर्जालम् (Internet), विद्युत्पत्रम् (E-mail), अन्तर्जालविहारः (Internet Browsing) इत्येतेषाम् प्रायोगिकम् ज्ञानम् • सङ्गणकसहकृताधिगमः, वै अधिगमः (E-learning) च • शिक्षायाः आभासीय करणम् - आभासीयविश्वविद्यालयाः, आभासीयविद्यालयाः • आभासीयकक्षाकक्षः अत्याधुनिककक्षाकक्षः च • शिक्षा अन्तर्जालानाम् भूमिका- एज्युसेटज् 	
एककः 4	शैक्षिकप्रविधौ नूतनप्रविधयः	16
	<ul style="list-style-type: none"> • सूक्ष्मशिक्षणम् शिक्षणकौशलानि च- प्रस्तावना, प्रश्नकरणं, उद्दीपनपरिवर्तनम् श्यामपट्टस्य अनुप्रयोगश्च • अभिक्रमिताधिगमः विकासः अर्थः आवश्यकता, अभिक्रमिताधिगमस्य प्रकाराः रेखीयाभिक्रमः शाखीयाभिक्रमः च • अन्तः क्रियाविश्लेषणम् अर्थः प्रक्रिया, विश्लेषणम् च • वैयक्तिकानुदेशनप्रक्रिया, सहभागाधिगमः • संस्कृतशास्त्रनिमित्तं सङ्गणकसंस्कृतशिक्षणप्रतिमानम् 	

9418214+10

06.06.2022

क्र: 5	क्रियानुसन्धानम्	16
	<ul style="list-style-type: none"> शैक्षिकानुसन्धानस्य परिचयः अनुसन्धानस्य प्रकाराः क्रियानुसन्धानस्य अर्थः महत्त्वं, विकासश्च क्रियात्मक मौलिकक्रियानुसन्धानयोः भेदः क्रियात्मकानुसन्धानस्य सोपानानि मुल्याङ्कनम् च 	
	आन्तरिकमूल्याङ्कनम्	20
	<p>आन्तरिकमूल्यांकनाय प्रायोगिकपरामर्शाः-</p> <ol style="list-style-type: none"> शिक्षणाधिगमाभिलेखानां निरीक्षणम् विश्लेषणम् च शिक्षणाधिगमस्य दृश्यपाठाः, छात्राणाम्, कार्यकरणशैलीनाम् उदाहरणाभिलेख-सम्बद्धानां भिन्नप्रकारचित्राणाम् च सञ्चयनम् विविधशिक्षणाधिगमप्रक्रियासु छात्रसहभागिता शैक्षिकअन्तर्जालपुटानां सूचीनिर्माणम् शैक्षिकपावरप्वाइन्ट इत्यस्य निर्माणम् 	
	अनुशंसित ग्रन्थाः -	
	<ol style="list-style-type: none"> सुदेशकुमारशर्मा; शैक्षिकप्रविधिशास्त्रम्, दीपमाधवप्रकाशनम्, जयपुरम्, 2008 रमाकान्तमिश्रः; शैक्षिकप्रविधिः, चौखम्बा सुरभारतीप्रकाशनम्, वाराणसी, 2006 एस.पी. कुलश्रेष्ठ; शैक्षिक तकनीकी के मूल आधार, विनोद पुस्तक मन्दिर आगरा 2009 सन्तोप मित्तल ; शैक्षिक तकनीकी एवं कक्षा -कक्षा प्रबन्ध, राजस्थान हिन्दी ग्रन्थ अकादमी जयपुर 	

द्विभाजनम्

निर्देशः - प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नपत्ररचना भवेत् -

नियमितच्छात्राणां कृते		
1	बहुविकल्पीयप्रश्नाः	$5 \times 2 = 10$
2	लघूत्तरीयप्रश्नाः	$5 \times 4 = 20$
3	दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	$5 \times 10 = 50$
योगः		80
आन्तरिकमूल्याङ्कनम्		20
महायोगः		100

3418314280
 04.06.2019